

תוכן עניינים

1.	מבוא	4
2.	שיטה	13
3.	תוצאות	17
4.	דיון וסיכום	21
5.	מקורות	25
	נספחים	29

1. מבוא

1.1 הקדמה

מחלת הסרטן, נחשבת לאחת המחלות הנפוצות, והקשות, נוכח האתגרים והסיכויים להחלים ממנה, ואם נוכח תהליך הטיפול, הכולל התערבויות הפוגעות בגוף, ועל כן ממררים את חייו של המטופל, כמו גם משפיעים על הופעתו החיצונית, ועל כן מייצרים דילמות וחוויות חברתיות לא פשוטות (Corrigan, Kosyluk & Rüsck, 2013). נוכח מציאות זו, המחקר האקדמי עוסק באופן עקבי במרכיבים שונים אשר עשויים להשפיע על התהליך הטיפולי, וכך לשפר את הסיכויים כי המטופל יצליח להתמודד עמו, אם ברמה הפיזית, הנפשית, והחברתית גם יחד (פלדמן, 2012).

עבודת מחקר זו תתבסס על תיאורית 'הזדהות עם קבוצות', המסמנת את הקשרים בין זהותו הפנימית לזהותו החברתית, והאופן שזו מושפעת משיכויים חברתיים כאלו ואחרים (Tajfel & Turner, 1986). באמצעות שימוש בתיאוריה זו, ולצד מיקוד שליטה בריאותי, משפיעים על היכולת של מטופלי סרטן לצאת מהמשבר הרפואי, ובאופן טבעי, הקיומי שחווים, לעבר עתיד טוב ומבטיח, בריאותית, נפשית ורגשית גם יחד. כדי לבחון נושא זה, הוחלט להתמקד בקהילה הישראלית הפורחת תחת השם 'חלאסרטן', קהילה שהוקמה באמצעות 'מרכז טל', המתמקד בעולמם של מטופלי הסרטן הצעירים, תוך ביטוי קולם ועולמם הטיפוסי של הצעירים, אם בחיי הזוגיות, הקריירה, הורות ועוד, לצד ההתמודדות עם המחלה.

על בסיס הקשר זה, ניתן יהיה לשאול 'כיצד ההשפעה של המיקוד הבריאותי (הפנימי והחיצוני) של מחלימים ממחלת הסרטן וההשפעה של הזדהות עם הקהילה 'חלאסרטן', מקבלת ביטוי עם התמודדותם עם משברים?' כדי לענות על שאלה זו, עבודת מחקר אמפירית כמותית בוצעה בקרב כמאה מחברי הקהילה 'חלאסרטן', אשר ענו על שאלות בנוגע לרמת הזדהותם עם הקהילה שהקימה עמותת טל, מה רמת המיקוד הבריאותי, הפנימי והחיצוני גם יחד, וכיצד אלו מתארים את נטייתם לצאת מהמשבר הרפואי אל עיצוב מחדש של חייהם לטובה.

שאלה זו, עשויה להוסיף על המחקר האקדמי בנוגע לחיבור בין קהילות המתאגדות סביב נושאים שליליים יותר, אשר מתקשים 'להוסיף' לזהותו החברתית, לבין היכולת של האדם עצמו להתמודד עם האירוע השלילי שעבר עליו, ולנצל אותו למען שיפור כולל מחייהם. מחקר זה רלוונטי במיוחד, נוכח הצורך והחשיבות בסיוע לחולי הסרטן, והצורך להעניק להם כלים, גם קהילתיים, כדי שאלו יסייעו להם להתגבר על מחלתם, ולחזור לחיק החברה בכוחות מחודשים.

בפרק מבוא זה, אציג ואבחן לעומק על האספקטים התיאורטיים אשר הולידו שאלת מחקר זו, כדי להבין לעומק את הקשרים בניהם, וזאת לצד סקירת ספרות אשר תבחן את המחקר הקיים על חולי הסרטן בכלל, התדמית שלהם כחולי סרטן, והאופן שבו אלו משפיעים על יכולת התמודדותם עם המחלה. בסוף פרק זה, תוצג שוב שאלת המחקר, תוך הצגת השערות המחקר, אשר בוססו על סקירה ספרותית זו.

1.2 סקירת ספרות

1.2.1 הזדהות עם קבוצות

הפסיכולוגיה החברתית, גורסת ביסודה, כי בני האדם הינם 'יצורים חברתיים', ועל כן התנהגותם מושפעת באופן ישיר מהשתלבותם בקבוצה 'שלהם', והנורמות הנפוצות בקבוצה זו. הנחת היסוד, לכן, היא כי בני האדם נוטים להתחבר לקבוצות, אשר מתחרות עם קבוצות אחרות (על משאבים, על הון חברתי, וכדומה). החיבור הקבוצתי, מייצר לבסוף רמת הזדהות מסוימת, בין הפרט לקבוצה, המתגלמת בסופו של דבר בזהות פנימית ואישית, הקשורה לאופיו של הפרט, וזהות חברתית (המכילה את ההקשרים החברתיים של הקבוצה הנתונה (Lickel, Hamilton, Wiczorkowska, Lewis, Sherman & Uhles, 2000)).

טייפל וטורנר (Tajfel & Turner, 1986) נחשבים לחלוצים עם פיתוחם את התיאוריה החברתית-פסיכולוגית בהקשר זה בדיוק, תיאורית הזדהות החברתית. התיאוריה מבקשת להראות כיצד ניתן, להסביר, ולנבא את התנהגותו של הפרט (וגם של הקבוצה), תוך יצירת קשר והבנת העומק ורמת ההזדהות בין פרט בודד לבין 'קבוצת הפנים'. כלומר, הקבוצה אליה הוא רואה את עצמו שייך. כך מתרחשת למעשה תחרות, בין קבוצת הפנים לבין הזדהות והדומיננטיות של הזדהות הפנימית, ובין קבוצות אפשריות מתחרות (שהרי, לרוב בני אדם רואים את עצמם שייכים למספר קבוצות, כמו קבוצה אתנית, מגדרית, גילאית, תעסוקתית ואפילו קבוצת האוהדים של אוהד כדורגל). התחרות בין הקבוצות, מייצרת באופן עקבי ניסיונות בידול של הקבוצה, אשר מחדדים באופן מכוון את השונה בין הקבוצות (גם אם שוני זה אינו מאד גדול) (Turner, Oakes, Haslam & McGarty, 1994).

יחד עם זאת, מעבר בין קבוצה לקבוצה מהווה לא פעם שאיפה של פרטים, המוצאים את עצמם מסוגלים ליהנות מהון חברתי (המבטא את היכולת 'לצבור' מוניטין והכרה חברתית בו הוא יוכל להשתמש למען האינטרסים שלו) או זהות חיובית ואטרקטיבית יותר בקבוצה אחרת. אסטרטגיות אחרות, כוללות שיפור מעמד הקבוצה, באמצעות שינוי הממדים הקובעים הצלחה, או פיתוח שלה אשר יביא אותה להצלחה על פי המדדים הקיימים (Pickett & Brewer, 2001).

נהוג לציין ארבעה מרכיבים המשפיעים על יכולת הזדהות ועל משמעות הזדהות על התנהגותו של הפרט. התפיסה של החברה הכללית כלפי קבוצת הפנים (למשל, לאחר ניצחון של קבוצתו, הפרט עשוי ללבוש פרט מזהה של הקבוצה, וכך להבליט את שייכותו לקבוצה זו). רמת הוודאות וההשלמה של הפרט עם מיקומו בקבוצה (רמת הוודאות מאפשרת לו לחשב את ההון החברתי שיש לו, ואת ההון החברתי שהוא עשוי להמשיך ולאסוף, כאשר אין וודאות, חישוב זה לא אפשרי). לצד הוודאות, הגורם השלישי בוחן את מידת הזדהות של הפרט עם המטרות, ומידת ההשפעה של הפרט על מטרות אלו. ולבסוף, מה שעבור רבים מהווה את האספקט המשמעותי ביותר המייצר הזדהות בין הפרט לקבוצתו היא רמת הנוכחות של הקבוצה בחיי היום יום של הפרט (בהמשך על הדוגמא על האוהד, קבוצה שלא תשחק זמן רב, למשל, בגלל מגפת הקורונה, עלול לחוש כי זהותו החברתית בהקשר הספורטיבי הולכת ודועכת) (Onorato & Turner, 2004).